

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

№ _____
2024 yil " ____ " _____

YASHIL IQTISODIYOT
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000	- Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000	- Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410100	- Buxgalleriya hisobi va audit (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Buxoro - 2024

Fan/modul kodi YA2502		O'quv yili 2024-2025	Semestr 5	ECTS-Kreditlar 2
Fan/modul turi Tanlov		Ta'lim tili o'zbek		Haftadagi dars soatlari 2
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Yashil iqtisodiyot	30	30	60
2. I.Fanning mazmuni				
“Yashil iqtisodiyot” fanining maqsadi talabalarга zamonaviy dunyoda “yashil” iqtisodiyotni tushunish, O'zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotni yaratish va faoliyat yuritishning iqtisodiy asoslari haqida har tomonlama bilim berishdan iborat, uning O'zbekiston iqtisodiyoti tarmoqlarini rivojlantirish nuqtai nazaridan mazmuni, shuningdek, “yashil” iqtisodiyot sohasida bilim va ko'nikmalarni shakllantirish - barqaror rivojlanishning asosi, ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi yo'nalishlar majmuni belgilash, davlatni rivojlantirish, bu birinchi navbatda atrof-muhitni muhofaza qilish, energiya va resurslarni tejash va energiya samaradorligini rivojlantirish, eng yaxshi mavjud texnologiyalardan foydalanish aspektida “yashil” iqtisodiyot g'oyalarini rivojlantirish bilan bog'liq bo'lishi kerak. Xo'jalik va boshqa faoliyat, atrof-muhitni muhofaza qilishni huquqiy tartibga solishda iqtisodiy usullardan foydalanishni o'rganish. Ushbu maqsadga muvofiq quyidagi vazifalar qo'yiladi: - dunyoda shakllangan an'anaviy bozor iqtisodiyoti modeli kelajakda, xususan, mavjud ekologik cheklavlar tufayli “barqaror” ekanligini ko'rsatish; - talabalarni “yashil” iqtisodiyot nazariyasi, uni o'zgartirish va modernizatsiya qilish yo'nalishlari bilan tanishtirish; - barqarorlik ko'rsatkichlarini, shu jumladan integral ko'rsatkichlar va ko'rsatkichlar tizimini ko'rib chiqish; - “yashil” iqtisodiyotga o'tishda davlat va bozorning rolini o'rganish.				
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)				
I-mavzu. Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanishning iqtisodiy mazmuni				
Yashil iqtisodiyotning mohiyati va mazmuni”. Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish ta'rif. Yashil iqtisodiyotning vazifalari, maqsad va vazifalari. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalari. O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda rivojlangan yashil iqtisodiyotning xususiyatlari: o'ziga xos xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasida “yashil iqtisodiyot”ni shakllantirish muammolari				

2-mavzu. Yashil iqtisodiyotga o'tishning zarurati, tamoyillari va dastaklari

Resurslarning cheklanganligi va "yashil iqtisodiyot"ga o'tishning zaruriyati, "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tamoyillari, Yashil iqtisodiyotga o'tishning tamoyillari va dastaklari.

"Yashil iqtisodiyotni" ning axborot resurslari va "Yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirish.

3-mavzu. "Yashil" iqtisodiyot"ni baholash amaliyoti va indikatorlari.

"Yashil iqtisodiyot"ni baholashning kompleks usuli. Jahon banki yondashuvi. "Yashil iqtisodiyot"ni baholashda xalqaro tashkilotlar yondashuvi: umumiy va farqli jihatlari UNEP va "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishni baholash. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini baholashning IHTT yondashuvi, GGCI va Gitizen xalqaro agentliklarining reyting usuli.

4-Mavzu. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini moliyalashtirish.

"Yashil moliyalashtirish" tushunchasi. "Yashil" moliyalashtirish" tizimining tarkibi va amal qilish xususiyatlari. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlari va dastaklari. Jahon moliya bozorida "yashil obligatsiyalar" ning o'rni. Tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirishni investitsiyalashni xususiyatlari.

5- Mavzu: "Yashil energetika" bargaror iqtisodiy rivojlanish omili sifatida.

"Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishda tiklanadigan energiya manbalarining o'rni. Tiklanadigan energiya iste'molining holati, tarkibi va rivojlanish istiqbollari. "Yashil energetika"ning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar. "Yashil energetika"ni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning xorij tajribasi. O'zbekistonda. "Yashil energetika"ni rivojlantirish istiqbollari.

6-Mavzu: Qishloq xo'jaligini "Yashil iqtisodiyot" asosida bargaror rivojlantirish.

Qishloq xo'jaligini "Yashil iqtisodiyot" asosida rivojlantirish muammolari. Organik qishloq xo'jaligi tushunchasi, rivojlantirish ko'rsatkichlari va usullari. Organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishni ko'llab-quvvatlash yo'nalishlari. O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.

7-Mavzu. Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi.

Ekologik muammolarning mohiyati, oqibatlari va hal etish yo'llari. Ekologik siyosatning mohiyati, turlari va vazifalari. Ekologik siyosatni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi. O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari.

8-Mavzu: Rivojlanayotgan mamlakatlarda "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tajribasi

Rivojlanayotgan mamlakatlarda barqaror rivojlanishni ta'minlash va "yashil iqtisodiyot" ga o'tish muammosi. "Yashil iqtisodiyot" ga o'tishning Xitoy tajribasi. MDH mamlakatlarida "yashil iqtisodiyot" ni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanishning iqtisodiy mazmuni
2. Yashil iqtisodiyotga o'tishning zarurati, tamoyillari va dastaklari
3. "Yashil" iqtisodiyot" ni baholash amaliyoti va indikatorlari.
4. "Yashil iqtisodiyot" ga o'tish jarayonini moliyalashtirish.
5. "Yashil energetika" barqaror iqtisodiy rivojlanish omili sifatida.
6. Qishloq xo'jaligini "Yashil iqtisodiyot" asosida barqaror rivojlantirish.
7. Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi.
8. Rivojlanayotgan mamlakatlarda "Yashil iqtisodiyot" ga o'tish tajribasi

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbekiston Respublikasining makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash yo'llari.
2. Mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlariga erishish yo'llari.
3. Mamlakat raqobatchiligini ta'minlash omillari.
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning aholini ish bilan ta'minlashdagi roli.
5. O'zbekiston Respublikasida investitsion muhitni shakllantirish bosqichlari.
6. "Yashil iqtisodiyot" ga o'tish tamoyillari.
7. "Yashil iqtisodiyot" ning axborot resurslari.
8. "Yashil iqtisodiyot" ni baholashning kompleks usuli. Jahon banki yondashuvi.
9. "Yashil" ish o'rindlari va "yashil o'sish" ni baholash zarurati.

	yillarda iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada energiya sig'imini qisqartirish, energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari Dasturi to'g'risida"gi PQ-2343-son qarori 2.3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 4 oktyabrda "2019 — 2030 yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-son Qarori Axborot manbalari 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasining davlat portal. 2. www.mehnat.uz – O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti. 3. www.mineconomy.uz – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligining sayti. 4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining qonunchilik hujjatlari sayti. 5. www.stat.uz- O'zbekiston Respublikasi Statistika bo'yicha davlat qo'mitasining sayti.
7.	Fan dasturi Buxoro davlat universiteti Ilmiy kengashining 2024 yil 29 avgustdagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	Fan/modul uchun mas'ul: M.M. Kadirova - BuxDU, "Yashil iqtisodiyot va agrobiznes" kafedrası PhD.dog'sent
9.	Tag'rizchilar: A.J.Abdulloyev -BuxDU, "Iqtisodiyot" kafedrası professori, i.f.f.d. (PhD) N.S. Ibragimov - BuxDU, "Turizm va mexmonxona xo'jaligi" kafedrası mudiri, i.f.d.(DSc) professor

	10. "Yashil iqtisodiyot"ni tavsiflovchi ko'rsatkichlar mohiyati. 11. Zamonaviy iqtisodiy o'sish modellari, iqtisodiyot indeksi ko'rsatkichlari tizimi. 12. Rivojlanayotgan mamlakatlarda barqaror rivojlanishni ta'minlash va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish muammosi. 13. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning Xitoy tajribasi. 14. MDH mamlakatlarida "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish strategiyasi-ning ustuvor yo'nalishlari. 15. Rossiya "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari. 16. Qozog'iston Respublikasida "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari. 17. O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi: zaruriyati, maqsadi, tamoyillari. 18. "Mamlakat iqtisodiyotining energiya samaradorligini oshirish yo'nalishlari. 19. Tikanadigan energiya manbalarini o'zlashtirish istiqbollari. 20. Iqlim o'zgarishlari oqibatlariga moslashish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yo'llari. 21. "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish. 22. IHTT mamlakatlarida "yashil o'sish"ni ta'minlash modellari. 23. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning AQSH tajribasi. 24. Elda "yashil o'sish"ni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari. 25. Germaniyada "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish xususiyatlari. 26. "Yashil moliyalashtirish" tizimining tarkibi va amal qilish xususiyatlari. 27. Resurslarning cheklanganligi va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati. 28. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish siyosatining dastaklari va tamoyillari. 29. "Yashil iqtisodiyot"ning axborot resurslari va "yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirish. 30. "Yashil iqtisodiyot"ni baholashda xalqaro tashkilotlar yondashuvi: umumiy va farqli jihatlari: UNEP va "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni baholash. 31. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini baholashning GGGI va Dual Citizen xalqaro agentliklarining reyting usuli. 32. "Yashil moliyalashtirish" tushunchasi 39. "Yashil moliyalashtirish" tizimining tarkibi va amal qilish xususiyatlari. 40. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlari va dastaklari. 41. Jahon moliya bozorida "yashil obligatsiyalar"ning o'rni. 42. Tikanadigan energiya manbalarini o'zlashtirishni investitsiyalash xususiyatlari. 43. Ekologik muammolarning mohiyati, oqibatlari va hal etish yo'llari. 44. Ekologik siyosatning mohiyati, turlari va vazifalari.
--	---

45. Ekologik siyosatni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi. 46. O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari. 47. Keynesning makroiqtisodiy bargazorlikni ta'minlashdagi o'rni. 48. "Yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirish. 49. "Yashil iqtisodiyot" ni tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimini aniqlash bo'yicha yondashuvlar.	3. V. Fan o'qitilishining natijalari Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yidagi talablar qo'yiladi. <i>Talaba:</i> - mehnatning namoyon bo'lish shakllari va funksiyalari; - ish joyini tashkil etish va unga qo'yiladigan asosiy talablar; - mehnat resurslarining shakllanishi; - mehnat bozorining shakllanish va rivojlanish qonuniyatlari; - aholining ish bilan bandlik konsepsiyasi; - ish haqini tashkil etishning asosiy elementlari; - mehnat unumdorligini oshirish omillari va zahiralari; - mehnat unumdorligini muhofaza qilish omillari va mexanizmlari <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>; - aholini ish bilan bandligini tartibga solish mexanizmlarini; - mehnat resurslari balansini tuzish va ishga joylashishga muhtoj shaxslar sonini aniqlash uslubiyatini; - ish vaqti balansini ko'rsatkichlarini hisoblashni; - mehnat unumdorligini o'lchash usullari va ulardan foydalanishni; - korxonadagi mehnat sharoitlari bilan bog'liq ish vaqti yo'qotishlarni aniqlash usullarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; - mehnat bozori kon'yunkturasi va uning ishlash mexanizmini aniqlash; - aholining ish bilan bandlik samaradorligi monitoringini amalga oshirish; - ish vaqti fondini tuzish va undan foydalanishni iqtisodiy tahlil qilish; - mehnat sharoiti va uning holatini belgilovchi iqtisodiy, ijtimoiy va tashkiliy tadbirlarning samaradorligini aniqlash <i>ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak</i>.
4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruzalar; - interfeol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; - individual loyihalar;	

- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.	5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jaydonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, o'raliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish. 6. Asosiy adabiyotlar: 1. Вахабов Абдурахим Васикович, Хажибакиев Шухрат Хужаёровиچ "Яшил иктисодиёт" Дарелик. Тошкент.: "Universitet", 2020. -262 б 2. А.Э.Эргашев ва б., "Баркардор тараккиёт ва табиатшунослик асослари". Дарелик. -Т.: Вақитга press, 2016. - 296 б 3. Иминов Т.К., Вахабов А.В., Тешабоев Т.З., Бутабоев М.Т. "Зелёная экономика" как основа устойчивого развития. Монография. - Т.: "Алоқаси", 2019. - 480 с. 4. Green economics: An introduction to theory, policy and practice / Molly Scott Cato. London • Sterling, VA. 2009. - 670 p. 5. Greening the Global Economy (Boston Review Originals) Hardcover—November 13, 2015. - 176 p Qo'shimcha adabiyotlar 1.1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 1.2. O'zbekiston Respublikasining 1992 yil 9 dekabrdaqi "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida" gi 754-XII-son Qonuni 1.3. O'zbekiston Respublikasining 1996 yil 27 dekabrdaqi "Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida" gi 353-I-son Qonuni 1.4. O'zbekiston Respublikasining 2013 yil 27 dekabrdaqi "Ekologik nazorat to'g'risida" gi O'RQ-363-son Qonuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kioto Protokolining Musaffo rivojlanish mexanizmi doirasida investitsiya loyihalarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi 2006 yil 6 dekabrdaqi PQ-525-son qarori 2.2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 5 maydaqi "2015 — 2019
---	--